

บทที่ ๘

ความเป็นปรปักษ์ของประพจน์

ความเป็นปรปักษ์ของประพจน์หมายถึงความสัมพันธ์ต่าง ๆ กันที่มีอยู่ระหว่างประพจน์ ๒ ประพจน์ ซึ่งมีภาคประธานและภาคลักษณะอย่างเดียวกัน แต่ต่างกันในด้านปริมาณ หรือในด้านคุณภาพ หรือทั้งในด้านปริมาณและในด้านคุณภาพ

ความเป็นปรปักษ์ชนิดต่าง ๆ

ความเป็นปรปักษ์มีอยู่ ๔ แบบคือ

๑. แบบที่แย้งกัน (subaltern opposition)
๒. แบบที่ขัดกัน (contrary opposition)
๓. แบบที่คล้ายขัดกัน (sub-contrary opposition)
๔. แบบที่ขัดแย้งกัน (contradictory opposition)

ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่แย้งกัน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประพจน์ ๒ ประพจน์ ที่มีภาคประธานและภาคลักษณะอย่างเดียวกัน มีคุณภาพอย่างเดียวกัน ต่างกันในด้านปริมาณเท่านั้น

ความเป็นปรปักษ์ชนิดนี้จึงหมายถึงความเป็นปรปักษ์ระหว่างประพจน์ ๒ คู่ คือ

ประพจน์ชนิด A กับ ประพจน์ชนิด I

ประพจน์ชนิด E กับ ประพจน์ชนิด O

ประพจน์ ๒ คู่นี้ มีคุณภาพอย่างเดียวกัน แต่มีปริมาณต่างกัน

ตัวอย่าง

คนทุกคนเป็นสิ่งไม่สมบูรณ์ (A) คนบางคนเป็นสิ่งไม่สมบูรณ์ (I)
ไม่มีคนใดเป็นสิ่งไม่ตาย (E) คนบางคนไม่เป็นสิ่งไม่ตาย (O)

ความเป็นประภักษ์ชนิดที่ขัดกัน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
ประพจน์ทั่วไป ๒ ประพจน์ ที่มีภาคประธานและภาคลักษณะอย่างเดียวกัน
แต่ต่างกันในด้านคุณภาพ

ความเป็นประภักษ์ชนิดนี้ ได้แก่ความเป็นประภักษ์ระหว่างประพจน์
A กับประพจน์ E ซึ่งเป็นประพจน์ตรงกันข้าม

ตัวอย่าง

คนทุกคนเป็นสิ่งไม่สมบูรณ์ (A) ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งไม่สมบูรณ์ (E)

ความเป็นประภักษ์ชนิดที่กลายขัดกัน หมายถึงความสัมพันธ์
ระหว่างประพจน์บางส่วน ๒ ประพจน์ ที่มีภาคประธานและภาคลักษณะ
อย่างเดียวกัน แต่ต่างกันในด้านคุณภาพ

ความเป็นประภักษ์ชนิดนี้ ได้แก่ความเป็นประภักษ์ระหว่างประพจน์
I กับประพจน์ O ซึ่งเป็นประพจน์ตรงกันข้าม

ตัวอย่าง

คนบางคนเป็นคนฉลาด (I) คนบางคนไม่เป็นคนฉลาด (O)

ความเป็นประภักษ์ชนิดที่ขัดแย้งกัน หมายถึงความสัมพันธ์
ระหว่างประพจน์ ๒ ประพจน์ ที่มีภาคประธานและภาคลักษณะอย่างเดีย
วกัน แต่ต่างกันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

ความเป็นประภักษ์ชนิดนี้ หมายถึงความเป็นประภักษ์ระหว่างประ
พจน์ ๒ คู่ คือ

ประพจน์ชนิด A กับ ประพจน์ชนิด O

ประพจน์ชนิด E กับ ประพจน์ชนิด I

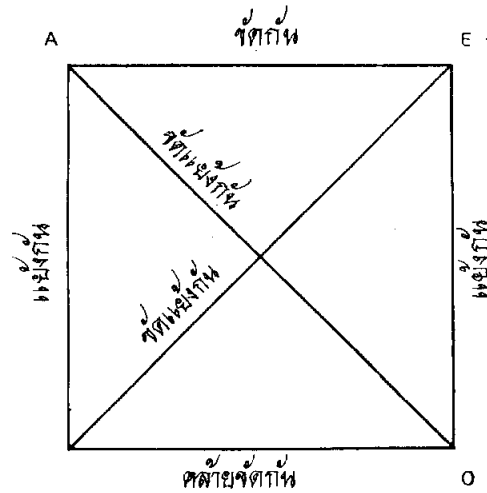
ตัวอย่าง

คนทั้งหมดเป็นสิ่งต้องตาย (A) คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย (O)

ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งสมบูรณ์ (E) คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์ (I)

ตารางความเป็นประพจน์

เพื่อที่จะจำความเป็นประพจน์ระหว่างประพจน์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นักตรรกวิทยาได้ทำตารางความเป็นประพจน์ไว้ดังนี้

A = ประพจน์ยืนยันทั่วไป

I = ประพจน์ยืนยันบางส่วน

A แแย้งกับ I

A ขัดกับ E

A ขัดแย้งกับ O

I แแย้งกับ A

I คล้ายขัดกับ O

I ขัดแย้งกับ E

E = ประพจน์ปฏิเสธทั่วไป

O = ประพจน์ปฏิเสธบางส่วน

E แแย้งกับ O

E ขัดกับ A

E ขัดแย้งกับ I

O แแย้งกับ E

O คล้ายขัดกับ I

O ขัดแย้งกับ A

ความจริงและความเท็จของประพจน์ปรนัย

๑. ความเป็นปรนัยชนิดที่แย้งกัน (subalternation) ความจริงและความเท็จของประพจน์ชนิดที่แย้งกันมีกฎดังต่อไปนี้

กฎที่ ๑ ถ้าประพจน์ทั่วไปเป็นจริง ประพจน์บางส่วนก็เป็นจริง แต่ถ้าประพจน์บางส่วนเป็นจริง ประพจน์ทั่วไปอาจเป็นจริงหรือเป็นเท็จก็ได้

กฎที่ ๒ ถ้าประพจน์บางส่วนเป็นเท็จ ประพจน์ทั่วไปก็เป็นเท็จ แต่ถ้าประพจน์ทั่วไปเป็นเท็จ ประพจน์บางส่วนอาจเป็นจริงหรือเป็นเท็จก็ได้

ตามกฎที่ ๑ ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นจริง ประพจน์ชนิด I ก็เป็นจริง ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นจริง ประพจน์ชนิด O ก็เป็นจริง

ตัวอย่าง

ถ้าประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งต้องตาย เป็นจริง
ประพจน์ชนิด I ว่า คนบางคนเป็นสิ่งต้องตาย ก็เป็นจริงด้วย
ถ้าประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีคนใดเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นจริง
ประพจน์ชนิด O ว่า คนบางคนไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์ ก็เป็นจริงด้วย
แต่ถ้าประพจน์ชนิด I และชนิด O เป็นจริง ประพจน์ชนิด A และชนิด E อาจเป็นจริงหรือเป็นเท็จก็ได้

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด I ว่า คนบางคนเป็นสิ่งต้องตาย เป็นจริง
ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งต้องตาย ก็เป็นจริง
แต่ ประพจน์ชนิด I ว่า คนบางคนเป็นคนฉลาด เป็นจริง
ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นคนฉลาด เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด O ว่า คนบางคนไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นจริง
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีคนใดเป็นสิ่งสมบูรณ์ ก็เป็นจริง

แต่ ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นคนซื่อสัตย์* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด E ว่า *ไม่มีคนใดเป็นคนซื่อสัตย์* เป็นเท็จ
 ตามกฎที่ ๒ ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด A ก็
 เป็นเท็จ ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด E ก็เป็นเท็จ

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด A ว่า *คนทุกคนเป็นสิ่งสมบูรณ์* ก็เป็นเท็จด้วย
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด E ว่า *ไม่มีคนใดเลยเป็นสิ่งต้องตาย* ก็เป็นเท็จด้วย
 แต่ถ้าประพจน์ชนิด A และ E เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด I และ O
 อาจเป็นเท็จหรือเป็นจริงก็ได้

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด A ว่า *คนทั้งหมดเป็นสิ่งสมบูรณ์* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์* ก็เป็นเท็จ
 แต่ ประพจน์ชนิด A ว่า *คนทั้งหมดเป็นคนฉลาด* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นคนฉลาด* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด E ว่า *ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งต้องตาย* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย* ก็เป็นเท็จ
 แต่ ประพจน์ชนิด E ว่า *ไม่มีใครเลยเป็นคนซื่อสัตย์* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นคนซื่อสัตย์* เป็นจริง

สรุป

ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นจริง ประพจน์ชนิด I ก็เป็นจริง
ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นจริง ประพจน์ชนิด O ก็เป็นจริง
ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นจริง ประพจน์ชนิด A ยังไม่แน่
ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นจริง ประพจน์ชนิด E ยังไม่แน่
ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด A ก็เป็นเท็จ
ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด E ก็เป็นเท็จ
ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด I ยังไม่แน่
ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด O ยังไม่แน่

๒. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่ขัดกัน (contrary opposition)

ความจริงหรือความเท็จของประพจน์ที่เป็นปรปักษ์ชนิดที่ขัดกัน มีกฎดังต่อไปนี้

กฎ ถ้าประพจน์หนึ่งเป็นจริง อีกประพจน์หนึ่งต้องเป็นเท็จ แต่ถ้าประพจน์หนึ่งเป็นเท็จ อีกประพจน์หนึ่งยังไม่แน่

ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นจริง ประพจน์ชนิด E ต้องเป็นเท็จ
ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นจริง ประพจน์ชนิด A ต้องเป็นเท็จ

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งต้องตาย เป็นจริง
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งต้องตาย เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นจริง
ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นเท็จ

ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด E ยังไม่แน่ ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด A ยังไม่แน่

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด A ว่า คนทุกคนเป็นคนฉลาด เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นคนฉลาด ก็เป็นเท็จ
แต่ ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นจริง
ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นคนซื่อสัตย์ ก็เป็นเท็จ
แต่ ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งต้องตาย เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด A ว่า คนทั้งหมดเป็นสิ่งต้องตาย เป็นจริง

สรุป ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นจริง ประพจน์ชนิด E เป็นเท็จ
ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นจริง ประพจน์ชนิด A เป็นเท็จ
ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด E ยังไม่แน่
ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด A ยังไม่แน่

๓. ความเป็นประพจน์ชนิดที่คล้ายขัดกัน ความจริงหรือความเท็จของประพจน์ที่เป็นประพจน์ชนิดที่คล้ายขัดกัน มีกฎดังนี้

กฎ ถ้าประพจน์หนึ่งเป็นเท็จ อีกประพจน์ต้องเป็นจริง ถ้าประพจน์หนึ่งเป็นจริง อีกประพจน์หนึ่งยังไม่แน่

ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด O ต้องเป็นจริง ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด I ต้องเป็นจริง

ตัวอย่าง

ถ้าประพจน์ชนิด I ว่า คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด O ว่า คนบางคนไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นจริง

ถ้าประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นสิ่งต้องตาย* เป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นจริง ประพจน์ชนิด O ยังไม่แน่ ถ้าประพจน์
 ชนิด O เป็นจริง ประพจน์ชนิด I ยังไม่แน่

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นคนฉลาด* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นคนฉลาด* ก็เป็นจริง
 แต่ ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นสิ่งต้องตาย* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย* เป็นเท็จ
 ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นคนซื่อสัตย์* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นคนซื่อสัตย์* ก็เป็นจริง
 แต่ ประพจน์ชนิด O ว่า *คนบางคนไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์* เป็นจริง
 ประพจน์ชนิด I ว่า *คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์* เป็นเท็จ

สรุป ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด O ต้องเป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด I ต้องเป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นจริง ประพจน์ชนิด O ยังไม่แน่
 ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นจริง ประพจน์ชนิด I ยังไม่แน่

๔. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่ขัดแย้ง (contradictory opposi-
 tion) ความจริงและความเท็จของประพจน์ที่เป็นปรปักษ์กันชนิดที่ขัดแย้ง
 กันมีกฎดังนี้

กฎ ถ้าประพจน์หนึ่งเป็นจริง อีกประพจน์หนึ่งต้องเป็นเท็จ และ

ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นจริง ประพจน์ชนิด O ต้องเป็นเท็จ
 ถ้าประพจน์ชนิด A เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด O ต้องเป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นจริง ประพจน์ชนิด A ต้องเป็นเท็จ
 ถ้าประพจน์ชนิด O เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด A ต้องเป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นจริง ประพจน์ชนิด I ต้องเป็นเท็จ
 ถ้าประพจน์ชนิด E เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด I ต้องเป็นจริง
 ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นจริง ประพจน์ชนิด E ต้องเป็นเท็จ
 ถ้าประพจน์ชนิด I เป็นเท็จ ประพจน์ชนิด E ต้องเป็นจริง

ตัวอย่าง

ประพจน์ชนิด A	ว่า คนทุกคนเป็นสิ่งต้องตาย	เป็นจริง
ประพจน์ชนิด O	ว่า คนบางคนไม่เป็นสิ่งต้องตาย	ต้องเป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด A	ว่า คนทุกคนเป็นสิ่งสมบูรณ์	เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด O	ว่า คนบางคนไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์	ต้องเป็นจริง
ประพจน์ชนิด O	ว่า คนบางคนไม่เป็นคนซื่อสัตย์	เป็นจริง
ประพจน์ชนิด A	ว่า คนทั้งหมดเป็นคนซื่อสัตย์	ต้องเป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด O	ว่า คนบางคนไม่เป็นสัตว์ที่รู้จักคิดเหตุผล	เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด A	ว่า คนทั้งหมดเป็นสัตว์ที่รู้จักคิดเหตุผล	ต้องเป็นจริง
ประพจน์ชนิด E	ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งสมบูรณ์	เป็นจริง
ประพจน์ชนิด I	ว่า คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์	ต้องเป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด E	ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งต้องตาย	เป็นเท็จ
ประพจน์ชนิด I	ว่า คนบางคนเป็นสิ่งต้องตาย	ต้องเป็นจริง
ประพจน์ชนิด I	ว่า คนบางคนเป็นคนฉลาด	เป็นจริง
ประพจน์ชนิด E	ว่า ไม่มีใครเลยเป็นคนฉลาด	ต้องเป็นเท็จ

ประพจน์ชนิด I ว่า คนบางคนเป็นสิ่งสมบูรณ์

สี่ เป็นเท็จ

ประพจน์ชนิด E ว่า ไม่มีใครเลยเป็นสิ่งสมบูรณ์

ต้องเป็นจริง

ความจริงและความเท็จของประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนต่างกัน

เมื่อแบ่งตามระดับความแน่นอน ประพจน์ต่าง ๆ อาจแบ่งออกได้ ๓ ชนิด คือ ประพจน์ในระดับจำเป็น (necessary proposition) ประพจน์ในระดับยืนยัน (assertory proposition) และประพจน์ในระดับมีปัญหา (problematic proposition)

ความจริงและความเท็จของประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนต่างกัน มีกฎดังนี้

กฎที่ ๑ ถ้าประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนสูงกว่าเป็นจริง ประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนต่ำกว่าก็เป็นจริง

กฎที่ ๒ ถ้าประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนต่ำกว่าเป็นเท็จ ประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนสูงกว่าก็เป็นเท็จ

จากกฎที่ ๑ ถ้าประพจน์ในระดับจำเป็นเป็นจริง ประพจน์ในระดับยืนยันและประพจน์ในระดับปัญหาก็เป็นจริงด้วย และถ้าประพจน์ในระดับยืนยันเป็นจริง ประพจน์ในระดับปัญหาก็เป็นจริงด้วย

ตัวอย่าง

ถ้าประพจน์ว่า	A ต้องเป็น B	สี่ เป็นจริง
ประพจน์ว่า	A เป็น B	สี่สี่ ก็เป็นจริง
และประพจน์ว่า	A อาจเป็น B	สี่สี่สี่ ก็เป็นจริง

ในทำนองเดียวกัน

ถ้าประพจน์ว่า A เป็น B เป็นจริง
ประพจน์ว่า A อาจเป็น B ก็เป็นจริงด้วย

จากกฎที่ ๒ ถ้าประพจน์ในระดับปัญหาเป็นเท็จ ประพจน์ในระดับยืนยันและประพจน์ในระดับจำเป็นก็เป็นเท็จด้วย และถ้าประพจน์ในระดับยืนยันเป็นเท็จ ประพจน์ในระดับจำเป็นก็เป็นเท็จด้วย

ตัวอย่าง

ถ้าประพจน์ว่า A อาจเป็น B เป็นเท็จ
ประพจน์ว่า A ต้องเป็น B ก็เป็นเท็จ
และประพจน์ว่า A เป็น B ก็เป็นเท็จ

ในทำนองเดียวกัน

ถ้าประพจน์ว่า A เป็น B เป็นเท็จ
ประพจน์ว่า A ต้องเป็น B ก็เป็นเท็จ

แบบฝึกหัดที่ ๘

๑. ความเป็นปรปักษ์ของประพจน์คืออะไร ?
๒. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่แย้งกันหมายถึงความเป็นปรปักษ์ของประพจน์ชนิดไหน ?
๓. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่ขัดกันหมายถึงความเป็นปรปักษ์ของประพจน์ชนิดไหน ?
๔. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่คล้ายขัดกันหมายถึงความเป็นปรปักษ์ของประพจน์ชนิดไหน ?
๕. ความเป็นปรปักษ์ชนิดที่ขัดแย้งกัน หมายถึงความเป็นปรปักษ์ของประพจน์ชนิดไหน ?
๖. ความจริงและความเท็จของประพจน์ปรปักษ์ชนิดที่แย้งกันมีกฎอย่างไร ?
๗. ความจริงและความเท็จของประพจน์ปรปักษ์ชนิดที่ขัดกันมีกฎอย่างไร ?
๘. ความจริงและความเท็จของประพจน์ปรปักษ์ชนิดที่คล้ายขัดกันมีกฎอย่างไร ?
๙. ความจริงและความเท็จของประพจน์ปรปักษ์ชนิดที่ขัดแย้งกันมีกฎอย่างไร ?
๑๐. ความจริงและความเท็จของประพจน์ที่มีระดับความแน่นอนต่างกันมีกฎอย่างไร ?
๑๑. จงหาประพจน์ปรปักษ์ของประพจน์ต่อไปนี้และบอกด้วยว่าเป็นปรปักษ์ชนิดใด

- (๑) ไม่มีสุนัขตัวใดเป็นแมว
- (๒) กระบือทั้งหมดเป็นสัตว์สี่เท้า
- (๓) เทวดาบางองค์เป็นผู้อยู่บนสวรรค์
- (๔) ไม่มีกระบือตัวใดเป็นเทวดา
- (๕) เป็ดทั้งหมดเป็นผู้คอยรับส่วนบุญ
- (๖) ลิงบางตัวไม่เป็นสัตว์มีหาง
- (๗) คนสุจริตบางคนเป็นบุคคลผู้ติดตะราง
- (๘) อันทพาลบางคนไม่เป็นบุคคลผู้ติดคุกกลางดึก
- (๙) เสือทุกตัวเป็นสัตว์กินเนื้อ
- (๑๐) ไม่มีวัวตัวใดเป็นสัตว์กินเนื้อ

๑๒. ประพจน์ต่อไปนี้เป็นจริง จงพิจารณาว่าประพจน์ปรกซ์ เป็นจริงหรือเป็นเท็จ

- (๑) ผู้ชายบางคนเป็นพ่อ
- (๒) ไม่มีคนใดเป็นสัตว์สี่เท้า
- (๓) งูทั้งหมดเป็นสัตว์เลื้อยคลาน
- (๔) ม้าทั้งหมดเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
- (๕) คนบางคนเป็นคนจน
- (๖) คนไทยบางคนไม่ได้อยู่ในประเทศไทย
- (๗) คนไทยทั้งหมดเป็นชาวเอเชีย
- (๘) ฝรั่งเศสบางคนเป็นบุคคลผู้พูดภาษาไทยได้
- (๙) ไม่มีผลไม้ชนิดใดเป็นลิง
- (๑๐) คนจีนบางคนไม่เป็นคอมมิวนิสต์